

Workshop som metode til bæredygtig pædagogisk forskning med afsæt i et forskningsprojekt om kvalificering af pædagogisk praksis

Author: Hanne Hede Jørgensen

Affiliation: VIA University College & Design School Kolding, Denmark

Contact corresponding author: Hanne Hede Jørgensen; hhj@via.dk

Resumé

Denne artikel undersøger workshops som forskningsmetode i kvalitativ pædagogisk forskning, der har kvalificering af pædagogers hverdagspraksis som genstandsfelt. Artiklen tager afsæt i et konkret aktionsforskningsinspireret projekt, hvor workshops indgik som metode til facilitering af faglig refleksion og samtale. Artiklens analyse viser, hvordan pædagogers erfaringer med implementerende former for workshops ser ud til at have den konsekvens, at pædagogerne opfatter arbejdet med eksternt udformede metoder som mere kvalificerende end refleksioner over egne handlinger i praksis. Endvidere peges på, at pædagoger ikke umiddelbart forbinder den kvalitative og praksisorienterede forskning med det, de opfatter som vidensbaseret af deres profession, men derimod som eksempler på meningsfuldt hverdagsliv, som der ikke findes et fagligt sprog for. Artiklen problematiserer disse forhold og præsenterer tre typer af workshops, som pædagoger møder både i deres daglige virke og i forbindelse med forskning. Disse benævnes *implementerende*, *dialogiske* og *eksperimenterende* workshops og er analytiske kategorier, som i artiklen anvendes til at undersøge bæredygtighed i pædagogisk

©2020 Hanne Hede Jørgensen. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), allowing third parties to share their work (copy, distribute, transmit) and to adapt it, under the condition that the authors are given credit, that the work is not used for commercial purposes, and that in the event of reuse or distribution, the terms of this license are made clear.

Citation: Jørgensen, H. H. (2020). Workshop som metode til bæredygtig pædagogisk forskning med afsæt i et forskningsprojekt om kvalificering af pædagogisk praksis. *Forskning og Forandring*, 3(2), 107–125. <https://doi.org/10.23865/fof.v3.2375>

forskning som et spørgsmål om fremadrettet at gøre den kvalitative forskning i pædagogers praksis håndterbar for pædagogerne. Eksempelvis gennem brug af prototyper og andre eksperimenter på workshops, hvor forskeren forholder sig kritisk til egen deltagelse og sprogbrug.

Nøgleord

Pædagogfaglighed, forskningspartnerskab, sprogliggørelse af hverdagspraksis

Abstract

Workshops as method for sustainable pedagogical research starting from a research project on qualification of pedagogical practices

This article explores workshops as a method in qualitative pedagogical research in which the subject field is improving the quality of the everyday practice of social educators. Starting from a specific project inspired by action research, in which a workshop was used to facilitate professional reflections and conversations, this article analyses and discusses the critical use of workshops in pedagogical research. The analysis shows how workshops reveal different and co-existing understandings of pedagogical practice as well as of pedagogical research. It seems that experiences from implementation workshops affect what social educators regard as improving the quality of their work. The article presents three types of workshops grounded in different scientific approaches and different understandings of sustainable pedagogy: *implementation*, *dialogic* and *experimental* workshops. These are analytic categories used in order to discuss sustainability in pedagogical research as a question of making qualitative pedagogical research recognisable and manageable for social educators. For example by using prototypes and other experiments in workshops in which the researchers themselves critically discuss their own participation and use of language.

Keywords

Professional identity of the social educator, participatory research, language of everyday practice

Indledning

I praksis- og forandringsorienteret forskning er samarbejde med praktikere almindeligt, når der genereres forskningsviden. Samarbejdet organiseres forskelligt og med forskellige grader af involvering af praktikerne, afhængigt af om forskerne positionerer praktikerne som informanter, inddrager dem i beslutningsprocesser omkring organisering af et feltarbejde eller formidler og udvikler forskningsmetoder til og med dem til brug for faglig selvudvikling. Workshops kan indgå i et sådant samarbejde. Det er en veletableret metode til at generere kreative ideer og indsigter baseret på demokratisk deltagelse, åbenhed, leg, eksperiment og læring (Akama, Pink & Sumartojo, 2018).

Artiklen tager afsæt i eksempler fra et aktionsforskningsinspireret projekt, *Børnesensitive evalueringsformer* (BE 2017–2019) (Andersen, 2020; Koch, 2021; Krøyer & Laursen, 2020). Projektet hvilede på en grundlæggende præmis om, at vi forskere skulle etablere en form for partnerskab med pædagogerne. Workshops blev valgt, fordi vi havde brug for et rum, hvori vi sammen kunne udveksle viden og indsigter. Forskningsprojektet var støttet af BUPL, og forskningsteamet bestod af Anette Boye Koch,

Dina Dot Dalsgaard Andersen, Pia Rauff Krøyer, Hanne Laursen og undertegnede fra VIA University College. De deltagende pædagoger kom fra to dagtilbud, der selv havde meldt sig til projektet. Formålet med projektet var dobbelt. For det første søgte vi viden om, hvordan pædagoger inddrager børns perspektiver i evaluering og kvalificering af deres praksis. For det andet ønskede vi sammen med pædagoger at eksperimentere med udvikling af nye evalueringsformer, som var sensitive og inddragende i forhold til børns perspektiver, og som havde hele den daglige hverdagspraksis i fokus. Dette sidste skulle foregå ved at pædagogerne rammesatte eksperimenter i deres praksis, som vi så efterfølgende reflekterede over på planlagte workshops. I forlængelse af projektet ville vi udvikle en inspirationspjece til andre pædagoger, som ønskede at kvalificere deres hverdagspraksis. Med forskningsprojektets ambition om at udvikle nyt materiale indskrives det sig i et bredt og voksende felt af forandrings- og praksisorienteret pædagogisk forskning, som udspringer af eksempelvis aktionsforskning (McNiff, 2013), praksisforskning (Uggerhøj, 2019), designantropologi (Akama et al., 2018), designforskning (Simonsen, 2010) og etnografisk intervention (Sánchez Criado & Estalella, 2018). Forskningstilgange, der fokuserer på at etablere undersøgende partnerskaber med praktikere (Rönnerman & Salo, 2012; Sánchez Criado & Estalella, 2018), og hvor disse praktikers praksis samtidig gøres til genstand for både forskning og forandring. Workshops kan indgå i forskningsdesignet, men workshops anvendes også på pædagogers arbejdspladser i forbindelse med temadage, hvor det pædagogiske personale skal involveres i idegenereringsprocesser. Endvidere indgår workshops på kurser, hvor pædagoger på baggrund af politiske og forvaltningsmæssige beslutninger præsenteres for, hvad det er for en forskningsviden, udefrakommende eksperter mener kan kvalificere en given praksis. På trods af den hyppige brug af forskellige former for workshops i det pædagogiske felt findes der tilsyneladende ikke mange undersøgelser af, hvilke vidensformer og læreprocesser workshops ekspliciterer og producerer. Berg og Fors understreger:

However, in social scientific research literature, little or no attention is given to how these workshops work or what they do (Berg & Fors, 2017, s. 56).

Artiklen er udsprunget af en undren i forbindelse med det konkrete projekt samt et ønske om at bidrage til viden om, hvad workshops som metode gør og kan. Projektets workshops ekspliciterer særlige problemstillinger, eksempelvis i forhold til pædagogens opfattelse af, hvordan de bør agere for at vise pædagogisk faglighed, og deres forventninger til os som forskere, men også i forhold til, hvordan den viden, vi sammen genererer, bliver til håndterbar viden for pædagogerne. Det vil sige til forskningsviden, der kan blive levedygtig i professionen og bidrage til at kvalificere pædagogers hverdagspraksis. Artiklen knytter an til det fjerde af FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling (Verdensmaalene, u.å.) om *Kvalitet i uddannelse*, men med en dannelsesorienteret tilgang til uddannelsestænkning på dagtilbudsområdet.

På den baggrund og fordi workshops er så alment brugt som både arbejdsmetode og forskningsmetode, undersøges i artiklen, *hvad workshops som metode i pædagogisk forskning gør og kan*. Artiklen bidrager med ny viden om både workshops som fænomen og som forskningsmetode i kvalitativ pædagogisk forskning.

Artiklen er opbygget med en kort præsentation af baggrund og forskningsfelt. Herefter følger et afsnit om metodologi, der præsenterer både projektets empiriske metoder og artiklens analysestrategi. Dernæst følger en redegørelse for det teoretiske afsæt om henholdsvis kvalificering af pædagogisk hverdagspraksis og bæredygtighed i pædagogisk praksis og forskning. Efterfølgende præsenteres tre workshop typer: implementerende, dialogiske og eksperimenterende. Disse tre typer indgår i en analyse af empiri fra de konkrete workshops og leder frem til den afsluttende diskussion af potentialer ved brug af workshops i bæredygtig pædagogisk forskning.

Baggrund og forskningsfelt

Afsættet for forskningsprojektet er den seneste revidering af dagtilbudsloven og dennes fremhævelse af pædagogers arbejde med ”hensynet til børns perspektiver og deltagelse” (Ministeriet for Børn og Undervisning, 2011, § 8, stk.3) samt forskriften om, at der med udgangspunkt i et pædagogisk grundlag lokalt skal ”etableres en evalueringskultur som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø” (§9, stk. 2). På den baggrund var vi i projektet optagede af at undersøge, hvordan pædagoger inddrog og tog hensyn til børns perspektiver, når de vurderede og udviklede deres egen praksis. Ligeledes var vi interesserede i at udvikle nye og børnesensitive måder at evaluere på; måder, som inddrog den pædagogiske hverdagspraksis i sin helhed.

Projektet udfolder sig i et forskningsfelt, der undersøger pædagogers faglighed og profession i en dansk kontekst, og som har kvalificering af praksis som enten mål eller delmål. Med delmål henvises til projekter, der er optaget af at undersøge og definere den pædagogiske faglighed, dens historik og/eller udvikling uden direkte at anvise, hvordan fagligheden kan kvalificeres (Pettersvold & Østrem, 2018; Plum, 2014; Togsverd, Aabro & Due, 2020; Togsverd, Jørgensen, Rothuizen & Weise, 2017; Tuft, 2018). Mens projekter, der har kvalificering som mål, omfatter projekter, der har som ambition at understøtte og undersøge forandringer i den måde, som pædagoger udøver deres praksis på (Eik & Steinnes, 2017; Næsby, 2014; Rasmussen, 2016). En del af disse projekter forholder sig kritisk undersøgende til, hvordan professionaliseringsdiskurser og kvalificeringskrav mødes af pædagoger og kan spille ind på den pædagogiske faglighed og selvforståelse (Aabro, 2020; Schmidt, 2018; Thingstrup, 2018; Togsverd, 2015).

Artiklens sidste del præsenterer en kritisk undersøgelse af workshops som metode i forandringsorienteret pædagogisk forskning.

Metodologi

Workshops indgik som en af flere empiriske metoder i projekt BE, mens forløbet omkring disse workshops i artiklen anvendes på et metaplan i en erkendelsesorienteret analyse.

Afsættet for forskningsprojektet er aktionsforskning (McNiff, 2013) og designantropologi (Akama et al., 2018), som begge i udgangspunktet er optaget af at skabe muligheder for, at praktikere og forskere sammen kan udforske, undersøge og forandre praksisforhold. Forskerens opgave er at opmuntre praktikere til at tænke med deres faglighed med det formål selv at skabe udvikling (McNiff, 2013; Rönnerman & Salo, 2012). Projektet var inspireret af nyere, involverende etnografiske metoder (Pink, Mackley, Moro, Mitchell & Bahmra, 2017; Sánchez Criado & Estalella, 2018), herunder særligt det etnografiske eksperiment, hvormed nye handlinger kan iværksættes. Ikke som et klinisk forsøg på afstand af praksis, men in situ som et felteksperiment, der har som formål at undersøge og samle erfaringer om, hvad der sker i forhold til disse nye handlinger (Schön, 2013; Staunæs, Adriansen, Dupret, Høyrup & Nickelsen, 2014). Vi var i projektet interesserede i de forståelser af praksis, der kommer i spil undervejs (Alrø & Hansen, 2017). Workshops anvendtes til at rammesætte disse undersøgelsesprocesser, idet workshops både kunne danne ramme om tematiske og teoretiske undersøgelser og samtidig give mulighed for at forandre samme rammesætning afhængigt af hvilke muligheder, der måtte opstå undervejs (Akama et al., 2018). Projektets workshops udviklede sig løbende i en vekselvirkning mellem praktikere og forskeres behov. I den sidste del af forskningsprocessen indgik således en prototype, som vi forskere havde udviklet på baggrund af de foreløbige indsigter. Ideen var, at prototypen skulle afprøves og videreudvikles af pædagogerne med henblik på at skabe en samtalemiddel, som andre pædagoger ville kunne bruge i arbejdet med at inddrage børns perspektiver i deres evalueringer af hverdagspraksisser. Den afprøvede og justerede prototype skulle derefter indgå i den inspirationspjece, vi ville lave. En prototype kan forstås som en foreløbig model, som afprøves med henblik på videreudvikling, hvilket altså var den oprindelige ambition. Men prototype som forskningsmetode kan også forstås som et eksperiment, der ikke skal føre til noget bestemt, men i stedet åbne for nye forestillinger og muligheder (Marcus, 2014).

I artiklens metaorienterede undersøgelse af workshops som metode indgår prototypen i begge betydninger, fordi der skete *noget andet* end planlagt, da prototypen blev introduceret. Det er dette andet, der gør workshops til det empiriske objekt for artiklen. Analysestrategien er at inddrage forskellige vidensformer og forståelser af pædagogisk kvalificering og bæredygtighed med henblik på en kritisk diskussion af fænomenet workshop og dets anvendelighed i forandringsorienteret pædagogisk forskning.

Kvalificering af den komplekse hverdagspraksis

I forskningsprojektet BE arbejdede vi ud fra en overordnet præmis om, at pædagogers viden skulle inddrages, hvis kvalificering af deres hverdagspraksis skulle finde sted. Projektet lægger sig i slipstrømmen af forskning, der grundlæggende forstår kvalificering som betinget af en vedvarende bevægelse mellem tænkning og handling (de Sousa, Loizou & Fochi, 2019). Kvalificering handler dermed om at finde måder, hvorpå

der kan spørges kvalificeret til de pædagogiske handlemåder, der udøves i praksis. I første omgang ikke for at spørge til, om en given handling er effektiv, for spørgsmålet om effektivitet kan kun vurderes ud fra en handlings evne til at føre til et bestemt resultat (Biesta, 2015), og ikke ud fra om resultatet egentlig er godt. At spørge kvalificeret til praksis er derfor ifølge Geert Biesta vedvarende at stille spørgsmål til, hvad der er pædagogisk ønskværdigt. Med reference til van Manen kan tilføjes, at kvalificeret pædagogisk praksis handler om at udvikle pædagogisk takt ved at forfine evnen til at skelne mellem, hvad der i situationen er godt, og hvad der ikke er godt (van Manen, 2015).

Den type af forskning, som understøtter en bevægelse mellem tænkning og handling, anerkender som regel flertydighed i teorier og metoder. Den betegnes ofte som et kritisk modspil til neo-liberal og såkaldt evidensbaseret pædagogisk forskning, idet den som ontologisk grundtræk fremhæver "complexity, uncertainty and unpredictability" (Vandenbroeck, 2018, s. 15).

Det vil sige, at pædagogik ikke forstås som et instrumentelt forhold, hvor der skal udvikles og implementeres metoder til at opnå specifikke og afgrænsede effekter, men som et værdibaseret og relationelt forhold. Sagt på en anden måde forstås pædagogik som et spørgsmål om at understøtte det enkelte menneske i at blive et selvstændigt individ og samtidig en god borger, der er i stand til at handle ansvarligt i en verden med komplekse udfordringer. Vi kan derfor ikke tale om at kvalificere praksis uden først at undersøge, hvor og hvordan det pædagogiske udspiller sig i møderne mellem mennesker i en given situation, og sørge for, at børn og pædagoger ses som ligeværdige subjekter, der deltager i et fælles anliggende om at skabe mening. Kvalificering af praksis knytter sig således til en forståelse af kvalitet som noget, der ikke bare findes i sig selv, men skabes i konkrete situationer, relationer og miljøer, og som opfattes forskelligt af forskellige individer (Miller, Christensen & Holm-Larsen, 2012). Derfor bør forskellige perspektiver indgå. Det gælder også i de workshops, som indgår som metode til støtte af den omtalte bevægelse mellem tænkning og handling. Kvalitet i pædagogiske forskningsworkshops må således sikre, at pædagoger får reel indflydelse og oplever sig hørt.

Bæredygtighed i pædagogisk forskning

Bæredygtighed i pædagogik knyttes til det fjerde af FN's Verdensmål om *Kvalitet i uddannelse*, som bl.a. handler om at fremme "globalt medborgerskab", anerkende "kulturel mangfoldighed" samt udvikle "inkluderende læringsmiljøer" (Verdensmaalene, u.å.). Häggglund og Samuelson argumenterer for, at der i den pædagogiske dagtilbudspraksis allerede findes "all the necessary requirements for contributing to education for sustainability" (Häggglund & Samuelsson, 2009, s. 50). Eksempelvis er der i Norden tradition for en helhedsforståelse af børn; dvs. det anses som værdifuldt, at ethvert barn oplever sig mødt og set. Således har børn i princippet allerede i dagtilbud mulighed for at opleve sig som betydningsfulde deltagere i fællesskaber. Ligeledes

ser det ud til, at børn i dagtilbud kan få erfaring med at overskride det bestående (Togsverd et al., 2017). Dvs., at de kan bidrage til at skabe nyt på egne betingelser men med hensyntagen til et fællesskab, hvilket er en forudsætning for kulturel mangfoldighed. Bæredygtighed i dagtilbud kan i den optik forstås som dannelsesorienteret – det handler for pædagogerne om at udøve en praksis, som understøtter ethvert barns mulighed for at udvikle sig til et selvstændigt og ansvarligt menneske, der aktivt kan bidrage til at danne stærke, forpligtende fællesskaber (Månsson, 2014). Forskningsprojektets arbejde med at inddrage børns perspektiver i evaluering og udvikling af pædagogers hverdagspraksis kan anskues som væsentligt for en dannelsesorienteret opdragelse til bæredygtighed. Der findes ikke enkle løsninger på tidens udfordringer med at opdrage et barn til at leve et socialt og globalt ansvarsfuldt liv og samtidig sikre, at barnet kan leve et trygt og udforskende børneliv her og nu sammen med sine venner. Bæredygtighed i pædagogisk praksis handler derfor også om at balancere barnets ret til at ytre sig med barnets ret til beskyttelse (Hägglund & Samuelsson, 2009). En sådan balancegang kan ikke operationaliseres. Ingen dokumentationsformer kan blotlægge alle de pædagogiske handlinger, der kan få betydning for et barns oplevelse af livsværd og udvikling af global ansvarlighed. De pædagogiske handlinger må derfor gøres til genstand for undersøgelse og samtale (Jørgensen et al., 2019; Schön, 2013). At tale om bæredygtighed i forbindelse med dagtilbudspraksis kan derfor *ikke* kobles med en kvalificeringsforståelse, hvor pædagoger skal evaluere for at effektivisere i forhold til centrale mål. I stedet handler kvalificering om at blive klogere på, om den praksis, der udøves lokalt, egentlig er pædagogisk over for de børn, der aktuelt er i pædagogernes varetægt, og om den underbygger opdragelse til bæredygtighed.

Pædagogisk forskning, der understøtter en undersøgende tilgang til pædagogers egen praksis, kan med fordel lade sig inspirere af den del af designforskningen, som er ”participatory, collaborative and engaging” i forhold til de mennesker, hvis hverdagsaktiviteter, der forskes i (Ehn, Nilsson & Topgaard, 2014, s. 2). Ligeledes kan den lade sig inspirere af nyere antropologiske studier, der problematiserer det forhold, at praksisforskning sjældent formidles på måder, der gør indsigterne tilgængelige for de praktikere, der deltager i projekterne (Dattatreyan & Marrereo-Gullamón, 2019). Med andre ord kan bæredygtig pædagogisk forskning forstås som forskning, der inddrager pædagoger i at undersøge og skabe transparens i forhold til den dannelsesorienterede hverdagspraksis og samtidig formidles på måder, der gør indsigterne anvendelige for pædagogerne. I forskningsprojektet havde vi en ambition om at anvende workshops til netop dette. Men workshops blotlagde samtidig nogle problemstillinger i forhold til, at anvendelse af workshop som metode i pædagogisk forskning fordrer en bevidsthed om, hvad workshops gør og kan.

Definition af workshop typer

Om end der ikke findes mange undersøgelser af, hvad workshops gør og kan, er det et ”well-used collaboration format” (Berg & Fors, 2017, s. 55). Der findes manualer

for og beskrivelser af forskellige former for workshops i både forskningslitteratur og på hjemmesider om udvikling af arbejdsmiljø, ledelse, innovation m.m. På et meta-plan kan workshops i det pædagogiske felt rubriceres i tre typologier. Disse benævnes implementerende, dialogiske og eksperimenterende workshops.

Implementerende workshops

Dette er workshops, der har som formål at implementere den form for pædagogisk viden, som ofte betegnes evidensbaseret forskning. Det er forskning, der knyttes til undersøgelser af, hvad der virker, og som typisk er foregået, før de implementerende workshops sættes i værk. Det, der skal implementeres, kan være særlige analysemetoder eller/og viden om, hvordan forskellige handlinger virker. Spørgsmålet om bæredygtighed kan forstås som et spørgsmål om, at den viden, der implementeres, faktisk anvendes og medfører ændringer:

Den videre forskning vil vise hvilke effekter, det har i resultat kvalitet også for dagtilbuddene; altså i forhold til børns trivsel, udvikling og læring, og som er bæredygtige fremover. Som faktisk medfører varige ændringer i praksis og leverer gode resultater (Næsby, 2013, s. 57).

Pædagoger kan møde implementerende workshops på kurser initieret af forvaltninger, der ønsker at understøtte pædagogernes faglighed. Men hvad er det så for viden, pædagogerne skal implementere, og hvad gør den massive vidensimplementering ved den pædagogiske faglighed? Oprindeligt stammer det, der af flere forskere omtales som evidensbevægelsen (Borgnakke, 2015; Hansen & Rieper, 2007), fra et naturvidenskabeligt paradigme og fra det sundhedsvidenskabelige felt, hvor virkningen af en bestemt type medicinsk behandling fremfor en anden kan have stor betydning. Imidlertid har man politisk grebet den såkaldte evidensbaserede forskning og gjort den til et spørgsmål om bæredygtighed i alle professioner, også den pædagogiske, hvor forholdet mellem handling og virkning som nævnt er mere komplekst, end en årsags-virknings-tænkning umiddelbart lægger op til. Formålet med at implementere viden om, hvilke metoder og indsatser der, virker i det pædagogiske felt, er at målrette de ressourcer, der tilføres området. Men den viden, der skal implementeres, udvælges typisk politisk eller forvaltningsmæssigt ud fra systematiske reviews og forskningsoversigter. Det betyder, at det hverken bliver pædagogiske forskere eller praktikere, men forskellige beslutningstagere på forskellige niveauer, som afgrænser og bestemmer, hvad der betragtes som den mest "gyldige viden" på et givent område (Hansen & Rieper, 2007, s. 8).

Den måde at forstå gyldig viden på kan kobles til det, der af Schön i 1980'erne blev betegnet "technical rationality" (Schön, 2013, s. 31), og som stammer fra en positivistisk forskningstradition, der opstiller et videnshierarki mellem forskningsviden – skabt på afstand af praksis – som den ypperste form for viden og praktisk viden – viden

i handling eller dømmekraft – som mindre betydningsfuld. Professionel viden i forlængelse af den tekniske rationalitet forstås jf. Schön alene som den forskningsviden, der kan omsættes og anvendes direkte til at løse afgrænsede problemer i praksis med.

På den baggrund rubricerer jeg implementerende workshops under det neo-liberale paradigme, jeg nævnte tidligere. De implementerende workshops, som pædagoger deltager i, ligger i forlængelse af den instrumentelle forståelse af pædagogik, hvor det er politisk bestemt, at der skal implementeres en bestemt viden og bestemte metoder med henblik på at opnå de særlige effekter, som en given forskning har påvist eksistensen af. Vel at mærke uden at pædagogerne får mulighed for at få indsigt i, hvordan den viden, de skal implementere, er skabt, og uden at der stilles spørgsmål ved kontekstuelle forhold. Den forskningsviden, der typisk indgår i disse workshops, kaldes som regel evidensbaseret ud fra en smal forståelse af begrebet evidens. Det smalle evidensbegreb er det, der ligger i toppen af det såkaldte evidenshierarki, som eksempelvis vurderer kvantitativ forskning og randomiserede forsøg som mere gyldige end kvalitativ forskning som fx case- og feltstudier (Hansen & Rieper, 2007). Når pædagoger deltager i disse implementerende workshops, er formålet, at de skal kvalificere deres praksis ved at lære at bruge de særlige metoder, som er udviklet af andre. Et andet resultat af disse implementerende workshops er en fortrolighed med det sprog om indsatser, interventioner, opgaver, tegn, effekter, resultater, mål og test, der hører den tekniske rationalitet til. De implementerende workshops reducerer pædagogik til et redskab, der skal bidrage til at løse problemer og føre børn mod forhåndsdefinerede mål. Det pædagogisk ønskværdige, der skal sikre, at de pædagogiske tiltag er gode og bæredygtige, relateres primært til, hvad der anses som økonomisk ønskværdigt i et markedsorienteret samfund (Vandenbroeck, 2018). Forestillinger om fremtiden synes båret af en tro på, at den kan forudsiges og styres politisk og ikke af en dannelsesorienteret tro på, at mennesker skal opdrages til at tage vare på sig selv og andre og agere ansvarsfuldt i en hvilken som helst fremtid.

Workshops med udgangspunkt i samarbejde

De to andre typer workshops, de dialogiske og de eksperimenterende, hører til i pædagogisk forskning, som anerkender kompleksitet og usikkerhed som grundvilkår, og som understreger betydningen af at inddrage praktikere, når der skal genereres ny viden.

Dialogiske workshops

Dialogiske workshops indgår som metode i forskningsprojekter, der anser dialoger med praksisfeltet som helt centrale, når forskere ønsker at forstå og bidrage til udvikling af en profession. Disse workshops hviler på et hermeneutisk videnskabsideal, der betoner forståelse, fortolkning og meningskabelse. Det vil sige, at det er noget, der sker i møder mellem mennesker. Dialogen er en væsentlig erkendelsesfigur, fordi hermeneutikken lægger vægt på, at sproget rummer så mange forskellige betydningslag, at forståelse mellem mennesker kun er mulig, når vi vikler os ind i samtaler (Gadamer,

2004). Samtaler, der hviler på lydhørhed og udveksling af meninger. Forskning, der prioriterer og faciliterer dialogiske workshops, er altså forskning, der anser praktikerens viden om deres egen profession og praksis som en ekspertise, og som samtidig tror på, at denne viden rummer historisk overleveret viden i de betydningslag, der kommer i spil gennem samtale. Videnskabspositionen er humanistisk og idealistisk, idet præmissen for forståelse er, at sproget rummer universelle sandheder om det at være et menneske og tilhøre en profession. Sandheder, som sproget har absorberet, fordi mennesker i en profession på tværs af tid og sted har brugt sprog i forsøget på at gøre sig forståelige.

Fokus i dialogiske workshops bliver på det, der i sproget italesættes som væsentligt, og som synes at have dybe rødder. Det er de værdier, moraler og forståelser af felten, som blotlægges gennem talen, der gøres til genstand for undersøgelse og ikke – i første omgang – de praksisser, der udspiller sig i felten. Det centrale vidensbegreb er erfaringsviden, sådan som det fremtræder i sproget. Det er de værdimæssige lag i de pædagogiske handlinger, som får opmærksomhed. Det antages, at pædagoger, når de handler, tager del i en fortolkende social praksis, som er kulturelt overleveret og fremtræder i sproget (Togsverd et al., 2017), og som samtidig rummer etisk og moralsk viden om det gode at gøre i omgangen med andre mennesker.

Eksperimenterende workshops

De eksperimenterende workshops anerkender ligesom de dialogiske, at pædagoger har en erfaringsviden, som er væsentlig at få i spil. I bestræbelsen på at få greb om denne viden skabes et rum, hvori viden kan aktiveres, og hvor fokus kan flyttes fra sprog til handling. Baggrunden for det er en forståelse af professionelle handlinger som noget, der i sig selv rummer viden. En viden, der ytrer sig – ikke i et verbalt sprog, men implicit i de særlige handlingsmønstre og praksisser, som en profession kan kendes på (Schön, 2013).

Eksperimenterende workshops anvendes ofte i designantropologi og designforskning (Akama et al., 2018; Brandt, Binder & Sanders, 2015). Det centrale er, at forskerne initierer og indgår i eksperimenter med praksisfeltet, og at disse eksperimenter aktiverer handlinger, hvormed forskellige former for praksisviden blotlægges. Praksisviden, som måske ikke umiddelbart kan beskrives med ord. Når der eksperimenteres i et praksisfelt, vil et eksperiment – i form af ny rammesætning og ændrede handlinger – altid udfolde sig omkring de vaner og rutiner, der har udgjort den gængse praksis. Samtidig åbner eksperimentet for det uforudsete; det, der netop ikke er indlejret i disse vaner og rutiner. Herigennem kan såvel nye som gamle måder at udøve en praksis på udforskes og udfordres.

Den sproglige orientering i eksperimenterende workshops beror på en forståelse af sprog som indlejret i praksis. Forskningstraditionen er pragmatisk, og sprogforståelsen beror på et anti-humanistisk paradigme, idet sprog forstås som det, der konstruerer og regulerer mennesket. Mennesket selv har jf. Foucault (1972) ikke en fri vilje,

men er indlejret i sprogets og dermed socialitetens magtstrukturer. Man handler så at sige på baggrund af de sandheder, sproget dikterer.

Præsentation af det empiriske objekt

I det følgende vises, hvordan inddragelse af en prototype ændrer workshoppen fra at være primært dialogisk og optaget af at facilitere faglige samtaler, til at blive et eksperiment, der faciliterer handlinger i praksis. Det er denne ændring af workshoprammen, der gør workshop som metode til det empiriske objekt for analysen. Analysen viser, hvordan de handlinger, der udspillede sig omkring prototypen i projektet, åbner for nye indsigter i, hvordan den pædagogfaglige selvforståelse og praksis er indlejret i sprog. Samtidig peges på væsentlige udfordringer og muligheder i forholdet mellem pædagogisk praksis og pædagogisk forskning.

Organisering og udvikling af projektets workshops

Alle workshops var rammesat som en vekselvirkning mellem teoretisk og forskningsbaseret viden præsenteret af os og samtaler, der blev initieret gennem øvelser, praksisfortællinger, deltagerobservationer, pædagogerne præsenterede af deres eksperimenter og vores fremlæggelser af fund og af forslag til en inspirationspjece til andre pædagoger. Oprindeligt havde forskningsteamet planlagt tre workshops, men med en åbenhed for at udvide. De tre workshops var tematiske, idet den første havde *Børns perspektiver* i fokus, den anden *Evaluerende praksisser* og den tredje *Pædagogiske eksperimenter*. På et forskningsmøde umiddelbart inden den tredje workshop enedes vi forskere om, ”at vi allerede har meget empirisk data med citater fra pædagogerne” (Ref.3).¹ Imidlertid gav pædagogerne efterfølgende udtryk for, at de først nu havde en oplevelse af at ”være i gang”, at de indtil nu havde oplevet ”panik over at stå i det uvisse”, og at de var ”usikre på om de selv kunne udvikle processen” (WS3).² Vi valgte derfor at organisere en fjerde workshop. Denne havde *Forskningspraksis* som tema. Her præsenterede vi pædagogerne for nogle foreløbige indsigter – dels i et klassisk oplæg og dels i form af den nævnte prototype, som vi inviterede pædagogerne til at videreudvikle på. Senere indgik en femte workshop, hvor pædagogerne deltog i en diskussion af indholdet i den omtalte inspirationspjece (https://bupl.dk/wp-content/uploads/2020/05/filer-hverdagsevaluering_boerneperspektiv-17.pdf)

Som nævnt forestillede vi os i første omgang prototypen som en slags model for evaluerende samtaler, som kunne udvikles og indgå i pjecen. Den bestod af to cirkler af karton, som var sat sammen, så de kunne drejes i forhold til hinanden. De to cirkler illustrerede henholdsvis tre måder at inddrage børns perspektiver på og tre måder at evaluere praksis på. Disse i alt seks praksisformer kunne drejes og afprøves i forhold til

1 Ref. = referater fra forskningsmøder

2 WS1-5 = betegner data fra workshops, fx referater, billeder af sticky notes, lydoptagelser af diskussioner.

hinanden, så man eksempelvis kunne undersøge, hvilke former for børneperspektiv, der fik plads under en given form for evaluering. Sammen med modellen fik pædagogerne udleveret kort med deres egne praksiseksempler fra præsentationerne og en pakke klæbepuder, så eksemplerne kunne placeres i modellen og diskuteres. Modellen blev imidlertid ikke brugt, som vi havde tænkt os, for pædagogerne fordelte sig lynhurtigt i to grupper, hvor den ene gruppe lagde modellen helt væk, mens den anden gruppe begyndte at skille den ad. De, der lagde den væk, gik i gang med at diskutere deres hverdagspraksis – fx ”Hvorfor har vi de rutiner, når nu de udfordrer vores børn?” (WS4) – samt udveksle praksisfortællinger om, hvornår noget væsentligt var sket for et barn helt konkret. De øvrige pædagoger, som begyndte at skille prototypen ad, forsøgte at bruge enkeltdelene til at planlægge pædagogstyrede aktiviteter ud fra en tematisk opdelt læreplanstænkning. Aktiviteter, som de så efterfølgende evaluerede på, mens de sammenlignede vores model med de evalueringsmetoder, de kendte (WS4). Kortene med egne praksiseksempler blev ikke rørt af nogen af grupperne.

Hvordan workshopperfaringer viser sig i praksis og sprog

Handlingerne *at lægge væk* eller *skille ad* anvendes i analysen til at illustrere tre modsætningsforhold, der har betydning for den pædagogiske faglighed. Det første modsætningsforhold viser sig i arbejdet med det børnesensitive på den ene side og med evaluering og kvalificering på den anden. Det andet viser sig i opfattelsen af, hvad gyldig pædagogisk forskningsviden er. Det tredje viser sig i mødet mellem forskellige former for eksperterprog og pædagogernes praksisprog.

Praksisformer i forhold til det børnesensitive og det evaluerbare

Som nævnt ovenfor vælger pædagogerne enten at lægge prototypen helt væk eller at skille den ad. Vi kan jf. Biesta (2015), forstå den gruppe af pædagoger, der lægger prototypen væk for i stedet at udveksle praksisfortællinger, som pædagoger, der spontant engagerer sig i en fortolkende samtale om det pædagogisk ønskværdige. Vi kan se dem som pædagoger, der anerkender og forholder sig til den kompleksitet, der i artiklen diskuteres som grundvilkår for pædagogisk praksis. I denne fortolkende samtale spiller børns perspektiver en central rolle. Det, der undersøges, er, om pædagogerne egentlig har forstået, fortolket og handlet hensigtsmæssigt i forhold til det enkelte barn eller børnefællesskab. Med reference til Schön kan vi anskue disse praksisfortællinger som reflekterende samtaler med pædagogiske situationer, hvor igennem pædagogerne – med inddragelse af deres professionelle viden og i fællesskab – undersøger og håndterer usikkerhed og herigennem opdager nye handlemuligheder (Schön, 2013). Vi kan derfor forstå disse praksisfortællinger som reflekterende i forhold til det børnesensitive og dermed, jf. ovenstående teoretiske afsæt, som et led i en praksis, der opdrager til bæredygtig udvikling. Imidlertid kan det diskuteres, om fortællingerne er evaluerende på måder, der kan kvalificere praksis. For de er ikke i udgangspunktet rettede mod et specifikt område, hvor pædagogerne gerne vil blive bedre, og de er ikke

umiddelbart fastholdt i en form, der kan hjælpe pædagogerne med at skabe transparens om den børnesensitive praksis, som de er blevet optaget af at undersøge. Pædagogerne selv giver udtryk for at mangle sprog. Det målorienterede sprog er ikke godt nok: ”Hvordan kan vi tage sproget tilbage? Bryde mål-sproget?” De søger et andet sprog: ”Hvordan får vi sat ord på det usagte, ’de smukke øjeblikke?’”, og ” Kan vi bruge fortællinger – men hvad er de dokumentation for?” (WP4).

Den gruppe af pædagoger, som skiller prototypen ad i et forsøg på at bruge enkelt-delene, kan vi forstå som pædagoger, der er vant til at arbejde systematisk. Det er pædagoger, der har implementeret bestemte metoder til at planlægge og evaluere pædagogstyrede aktiviteter, og som – i loyalitet mod vores projekt – forsøger at omforme vores evaluerende børnesensitive samtalemodel til en konkret anvendelig evalueringsmetode. En metode, der ligner de metoder, de kender, og som kan knyttes til en instrumentaliseret forståelse af pædagogik. Samtidig må vi anerkende, at trængen til at skille modellen ad i mindre dele kan ses som udtryk for, at pædagoger har behov for at forenkle og overkomme kompleksitet ved at rette fokus mod ét mål ad gangen. Det er for så vidt fint nok. Problemet er bare, at det netop ikke er fyldestgørende i forhold til, hvad der opleves som pædagogisk betydningsfuldt; nemlig det komplekse hverdagsliv. Selv siger pædagogerne: ”Dokumentation af det pædagogfaglige er kun knyttet til formiddagens aktiviteter, men det er jo kun en lille del af hverdagen” (WS2).

Prototypen kan altså ikke bruges meningsfuldt af nogen af grupperne, men den belyser to forskellige praksisformer: en hverdagspraksis centreret omkring møder med konkrete børn og en planlægnings- og evalueringspraksis med fokus på pædagogstyrede aktiviteter. Samtalerne om prototypen tyder på, at pædagogerne oplever en uoverensstemmelse mellem det børnesensitive og det evaluerbare og kvalificerende. En uoverensstemmelse, som peger på, at det, pædagogerne opfatter som det mest meningsfulde i deres hverdagspraksis, og som er knyttet til *smukke øjeblikke* med børn, kun vanskeligt lader sig transformere til noget, som kan forbindes med begreberne evaluering og kvalificering. Idet vi sætter begreberne børnesensitivitet og evaluering sammen i et forsøg på at eksperimentere med og diskutere nye måder at udøve pædagogik på, bliver det tydeligt, at pædagogprofessionen indeholder vidt forskellige praksisformer, som hver for sig har gyldighed, men som også opleves som modsætninger. Oplevelsen af et modsætningsforhold kan bero på, at en børnesensitiv praksis anerkender kompleksitet, hvorimod den evaluerende praksis, sådan som den kommer til udtryk i dette projekt, søger at reducere kompleksitet.

”Skulle vi ikke finde nye metoder?” – kampen om at definere gyldig pædagogisk viden

Det første modsætningsforhold peger ind i kernen af pædagogisk praksis. Men mødet med prototypen viser også et modsætningsforhold mellem praksis og forskning. Pædagogerne bliver nemlig usikre på, hvad det er, vi forskere ”vil have” fra dem.

”I startede med at spørge os: Kan I finde på nye måder. Vi kunne ikke rigtig komme på noget. Og nu kommer I og siger; I gør det her! Hvor står vi så nu, har vi fundet ud af nogle nye metoder?” (WS4)

Interessant er det, at vi i forskningsteamet ikke mener, vi har talt om at udvikle metoder, men det er tydeligvis det, nogle af pædagogerne har hørt. Da vi siger, at de med deres deltagelse i projektet har bidraget til de indsigter, vi har fremlagt, og at der ikke er andre krav om, at de skal præstere noget, sukker de lettede. De siger, at nu får de ”ro i sindet” (WS4).

Vi kan anskue lettelsen som en reaktion, der afspejler såvel pædagogernes som vores opfattelse af forskning. For det ser ud til, at vi forskere er trådt ind i projektet med en anden forståelse af pædagogisk forskning, end den pædagogerne har. Det kan tolkes som udtryk for, at de implementerende workshops, som pædagogerne har deltaget i på diverse kurser, har virket på den måde, at pædagogerne har overtaget den tekniske rationalitets videnshierarki i forhold til forskningsviden og praksisviden, og at pædagogisk forskning opfattes som noget, der skal producere en *sikker* viden, som kan omsættes til enkle og kontekstuaafhængige metoder.

Men dermed afspejler mødet om prototypen også en mangel i vores (forskerteamets) evne til at vise, hvordan vi med en partnerskabsrelation kan være sammen om at generere en anden form for viden end den såkaldt evidensbaserede. Vi har tydeligvis ikke haft pædagogerne med helt inde i den kvalitative forsknings maskinrum, hvor de kunne stifte bekendtskab med en kompleks forskningspraksis. Det er et problem, fordi den tekniske rationalitets sprog er forførende, idet det lover klarhed og enkelhed. Samtidig påberåber den tekniske rationalitet sig definitionsretten over, hvad evident og gyldig pædagogisk forskning er; nemlig noget, der producerer viden, der kan omsættes til metoder. Noget tyder på, at det ikke kun er pædagogerne, der har brug for et sprog, hvormed det særligt pædagogiske kan gribes og gøres transparent. For hvis ikke pædagogerne opfatter kvalitativ pædagogisk forskning som forskning, risikerer vi forskere alene af føre dialoger med andre kvalitative forskere. Det er ikke særlig bæredygtigt jf. ovenstående definition.

”Børnesensitiv evaluering er lidt en flanner³” – praksissprog i mødet med forskellige ekspertsprog

Som nævnt er et sekundært resultat af de implementerende workshops, at praktikere tilegner sig den tekniske rationalitets sprog. Det ser ud til at være tilfældet for en del af pædagogerne i vores projekt. Der bruges hyppigt begreber som ”tegn”, ”indsatser”, ”opgave”, ”dokumentation” og ”mål”, når den pædagogiske praksis diskuteres. Ligeledes bruges ord som ”data” og ”evidens”, når der tales om pædagogisk forskning.

3 Midtjysk udtryk, der betegner, at noget eller nogen flagrer rundt fra sted til sted uden at lave noget særligt.

Men pædagogerne bruger også ord som ”børns spor” og ”smukke øjeblikke”, når de fortæller hinanden om helt konkrete oplevelser med enkelte eller flere børns perspektiver. Når pædagogerne kommer til at sætte de pædagogstyrede aktiviteter forrest i deres eksperimenter, taler de – akkompagneret af små latterudbrud og fnisen – om at ”falde i” og ”ikke kunne dy sig”, eller om at ”komme til at klippe Brians sol til, så den bliver flot og rund”.

Det ser således ud til, at modsætningen mellem det børnesensitive og det evaluerbare træder frem i sproget, idet pædagogerne bruger den tekniske rationalitets sprog til at planlægge og evaluere pædagogstyrede aktiviteter med, mens de har en undersøgende, metaforisk og fortællende sprogbrug, når de taler om konkrete situationer med børn. Dog ser det også ud til, at den tekniske rationalitets sprog trækker pædagogerne ind i en bestemt form for praksis, som de egentlig ikke ønsker at sidde fast i. Pædagogernes sprogbrug og små fnis tyder på, at de ikke helt kan frigøre sig og gøre noget andet end det, sproget dikterer dem.

Men der er et tredje sprog på færde. Dette viser sig, da pædagogerne skubber den adskilte prototype til side og erklærer den for ”en metamodel”, idet de konstaterer, at ”børnesensitiv evaluerende praksis er lidt en flanner, for den er over det hele” (WS4). Dette udsagn kan tolkes således, at vi forskere, der i udgangspunktet ser os selv som undersøgende over for pædagogers praksisviden, tilbyder pædagogerne et andet *ekspertsprog* end den tekniske rationalitets sprog. Det gør vi i form af en samtalemodel, der ikke giver mening. Samtalemodellen giver ikke mening, fordi den hviler på en akademisk analytisk tilgang til praksis. På sin vis ser modellen ud til at være længere væk fra pædagogernes hverdagspraksis end de metoder, de kender fra de implementerende kurser. Disse giver rent faktisk mening for pædagogerne i forhold til at dokumentere og evaluere en lille del af deres hverdagspraksis, nemlig de pædagogstyrede formiddagsaktiviteter.

Den søgen efter et meningsfuldt sprog, som pædagogerne efterlyser, har vi tilsyneladende ikke umiddelbart kunnet indfri. I stedet har vi tilbudt dem et langhåret ekspertsprog med begreber som fx børnesensitiv evalueringspraksis eller kompleksitetsanerkendende forskning.

Diskussion af workshops som metode til bæredygtig pædagogisk forskning

Analysen peger på en problemstilling i den pædagogiske faglighed, som også anden forskning påpeger, nemlig at det massive fokus på metoder og dokumentation risikerer at udgrænse store dele af pædagogers hverdagspraksis som fx det nære samvær med børn, daglige rutiner, leg, omsorgsarbejde m.m. (Togsverd et al., 2020). Ligeledes ses i analysen, som i anden forskning, at pædagoger kommer til at forbinde deres egen faglighed med de praksisformer, der kan synliggøre og dermed legitimere dem selv som fagpersoner (Aabro, 2020; Plum, 2014). Det kunne tolkes, som om pædagoger i dag oplever en vis fremmedgjorthed over for en professionsforståelse, der med

Vandenbroeck (2018) italesætter kompleksitet, usikkerhed og uforudsigelighed som ontologiske grundtræk, og hvor refleksioner over praksis anerkendes som nødvendige. Hvis det er tilfældet, er der fare for, at de praksisformer, der kan understøtte en dannelsesorienteret opdragelse til bæredygtig udvikling, får mindre bevågenhed af pædagogerne.

Billedet er imidlertid ikke entydigt. Christian Aabro peger eksempelvis på, at pædagogerne er klar over, at metoder og koncepter på den ene side og hverdagspraksis på den anden indeholder forskellige logikker – sådan som analysen ovenfor også indikerer – og at pædagogernes faglighed i mødet med udefrakommende metoder, krav og koncepter kan udvikle sig i en aktiv ”søgen efter bevægelse, handling og råderum” (Aabro, 2020, s. 110). Denne aktive søgen er i analysen ovenfor specifikt rettet mod sprog. Det er en søgen efter et andet sprog end den tekniske rationalitets sprog. Et sprog for pædagogisk hverdagspraksis med spontane valg, tvivl og særlige øjeblikke. Den søgen kan med fordel kobles med de kulturelle dimensioner i det fjerde verdensmål om verdensborgerskab og inkluderende miljøer. En sådan kobling kan måske understøtte den faglige legitimitet i den dannelsesorienterede hverdagspraksis.

Samtidig er der brug for forandrings- og praksisorienteret forskning, der med henblik på kvalificering af praksis søger at udjævne skævvridningen i opfattelsen af, hvad pædagogisk faglighed og forskning er. Pædagoger skal have indblik i, hvordan kvalitativ forskning gennemføres, og indflydelse på, hvordan den formidles. De skal have mulighed for at opleve sig som ligeværdige deltagere i et undersøgende fællesskab, hvor mening skabes, og sprog udvikles. Én idé kunne være at tage udgangspunkt i det erkendelsespotentiale, som både dialogiske og eksperimenterende workshops rummer, og samtidig forstærke partnerskabsrelationen mellem praktikere og forskere. Med inspiration fra designforskning vil det være oplagt at bruge workshops til at skabe gensidige, genuine partnerskaber (Simonsen & Robertson, 2013). Forskerne skal rammesætte eksperimenter, der sikrer, at pædagogerne kan deltage i dialog om og udforskning af den problematik, de selv peger på, og som handler om at udvikle et meningsfuldt og håndterbart sprog for deres hverdagspraksis.

Vores studie rummer den svaghed, at vi ikke var sammen med pædagogerne om at eksperimenter med og udvikle prototypen. Fordi vi selv lavede den første prototype, kom vi til at tilbyde pædagogerne et nyt ekspertsprog at reflektere med. Et akademisk, analytisk sprog med indviklede, praksisfjerne begreber, som pædagogerne forkastede. En idé er fremadrettet at bruge workshops som metode til at inddrage pædagogerne i alle faser af udviklingen af en prototype til en samtalemødel for andre pædagoger. En sådan workshop ville rammesætte et ligeværdigt partnerskab, hvor praktikere og forskere i udgangspunktet var lige usikre og søgende, og hvor de kunne spille ind med hver deres viden og sprog i løbet af den designproces, som udviklingen af en prototype er. En anden idé kunne være at inddrage pædagogerne i formidlingsorienterede workshops, hvor forskere og pædagoger sammen udforsker de indsigter, der skal formidles tilbage til professionen, samt måden og sproget, hvorpå indsigterne skal formidles.

Bæredygtig pædagogisk forskning, der har kvalificering af praksis som mål, handler om at italesætte kompleksitet og usikkerhed som vilkår. Samtidig skal forskningen understøtte en sprogliggørelse af denne usikkerhed og bidrage til at gøre den genkendelig og gyldig som faglig, forskningsbaseret viden, så pædagoger kan handle på den. En kritisk bevidsthed om, hvad workshops gør og kan, åbner for, at forskeren indtager en anden og mere eksperimenterende position i undersøgelsen, og at forskeren gør sit eget sprog og sin forskningspraksis til en del af undersøgelsen.

Om forfatteren

Hanne Hede Jørgensen er cand.mag. i litteraturhistorie og dramaturgi. Lektor ved Pædagoguddannelsen Aarhus, tilknyttet VIA's forskningsafdeling for Pædagogik og Dannelse samt ph.d.-studerende ved Designskolen Kolding med et projekt om Design for udvikling af pædagogers legepraksis i skolen. Særlige forskningsinteresser er pædagogers faglighed samt børns leg og institutionsliv.

Referencer

- Aabro, C. (2020). Pædagogers faglige meningsdannelser. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 16(30), 102–111. Hentet 29. oktober 2020 fra <https://tidsskrift.dk/tipro/article/view/119293>
- Akama, Y., Pink, S. & Sumartojo, S. (2018). *Uncertainty and possibility: New approaches to future making in design anthropology*. London, UK: Bloomsbury Academic.
- Alrø, H. & Hansen, F. T. (2017). It's messy and magic – om dialogisk aktionsforskning. I H. Alrø & F. T. Hansen (Red.), *Dialogisk aktionsforskning – i et praksisnært perspektiv* (s. 7–23). Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Andersen, D. D. D. (2020). Børns perspektiver i evaluering i dagtilbud. *CEPRA-sriben*, 0(26), 42–53. <https://doi.org/10.17896/UCN.cepra.n26.399>
- Berg, M. & Fors, V. (2017). Workshops as nodes of knowledge co-production: Beyond ideas of automatical synergies. I S. Pink, V. Fors & M. Berg (Red.), *Theoretical Scholarship and Applied Practice* (s. 53–72). New York & Oxford: Berghahn.
- Biesta, G. (2015). What is education for? On good education, teacher judgement, and educational professionalism. *European Journal of Education*, 50(1), 75–87. <https://doi.org/10.1111/ejed.12109>
- Borgnakke, K. (2015). Evidensbevægelsen mellem sikker viden og ikke-viden. *CEPRA-sriben*, 17, 21–33. <https://doi.org/10.17896/UCN.cepra.n17.134>
- Brandt, E., Binder, T. & Sanders, E. B. N. (2015). Tools and Techniques: ways to engage telling, making and enacting. In: J. Simonsen & T. Robertson (red.), *Routledge International Handbook of Participatory Design* (s. 145–181). New York/London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203108543.ch3>
- Dattatreyan, E. G. & Marrereo-Guillamón, I. (2019). Introduction: Multimodal anthropology and the politics of intervention. *American Anthropologist*, 121(1), 220–228. <https://doi.org/10.1111/aman.13183>

- De Sousa, J., Loizou, E. & Fochi, P. (2019). Participatory pedagogies: Instituting children's right in day to day pedagogic development. *European Early Childhood Education Research Journal*, 27(3), 299–304. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2019.1608116>
- Ehn, P., Nilsson, E. M. & Topgaard, R. (2014). *Making futures: Marginal notes on innovation, design and democracy*. Cambridge: MIT Press Ltd.
- Eik, L. T. & Steinnes, G. S. (2017). *Flere barn på Blokka: Rapport fra et forsknings- og utviklingsprosjekt om vurdering af barns trivsel og utvikling i barnehagen*. Høgskolen i Sørøst-Norge. Skriftserie. Hentet 11. oktober 2020 fra <https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/handle/11250/2468108>
- Foucault, M. (1972). *The archaeology of knowledge and discourse on language*. London: Routledge.
- Gadamer, H.-G. (2004). *Sandhed og metode. Grundtræk af en filosofisk hermeneutik*. Aarhus: Systime Academic.
- Hägglund, S. & Samuelsson, I. P. (2009). Early childhood education and learning for sustainable development and citizenship. *International Journal of Early Childhood*. 41(2), 49–64. <https://doi.org/10.1007/BF03168878>
- Hansen, H. F. & Rieper, O. (2007). *Metodedebatten om evidens*. København: AKF-forlaget.
- Jørgensen, H. H., Rothuizen, J. J. E. & Togsverd, L. (2019). *Pædagogik og fortælling. Om at fortolke, forstå og forny pædagogisk praksis*. Frederiksberg: Samfundslitteratur
- Koch, A. B. (2021). Hvor skal sofaen stå? I I. Kornerup & M. Petersen (Red.), *Perspektiver på børns deltagelsesmuligheder i socialt og pædagogisk arbejde: – praksis, forskning og udvikling – Et nordisk og tværvideenskabeligt perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag (in press).
- Krøyer, P. & Laursen, H. (2020). Pædagogisk rettedhed og situerede evaluerende praksisser i pædagogisk arbejde. *Forskning i Pædagogers Profession og Uddannelse*, 4(2), 17–31. <https://doi.org/10.7146/fppu.v4i2.122499>
- Marcus, G. (2014). Prototyping and contemporary anthropological experiments with ethnographic method. *Journal of Cultural Economy*, 7(4), 399–410, <https://doi.org.no/10.1080/17530350.2013.858061>
- McNiff, J. (2013). *Action research: Principles and practice*. Oxon: Routledge.
- Miller, T. Christensen, B. & Holm-Larsen, S. (2012). *Innovativ evaluering i dagtilbud*. Frederikshavn: Dafolo.
- Ministeriet for Børn og Undervisning. (2011). Bekendtgørelse af lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven). LBK nr. 314 Historisk. 2011(668), 1–27.
- Månsson, H. (2014). *Bæredygtig pædagogik*. København: Dansk Psykologisk Forlag.
- Næsby, T. (2013). Brug af forskningsbaseret viden. *CEPRA-Striben*, 15, 48–57.
- Næsby, T. (2014). *Kvalitet i dagtilbud: om pædagogisk kvalitet og udvikling af pædagogens professionelle kompetencer*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Pettersvold, M. & Østrem, S. (2018). Barnehagelærere med masteruddanning – potensial for å styrke profesjonen og ivareta barnehagens samfunnsmandat? *Nordisk Tidsskrift for Pedagogikk og Kritikk*, 4(0). <https://doi.org/10.23865/ntpk.v4.720>
- Pink, S., Mackley, K. L., Moro, R., Mitchell, V. & Bhamra, T. (2017). *Making homes: Ethnography and design*. London: Bloomsbury Academic.

- Plum, M. (2014). *Den pædagogiske faglighed i dokumentationens tidsalder: læreplaner, dokumentation og styring på daginstitutionsområdet*. Frederikshavn: Dafolo.
- Rasmussen, K. (2016). *Gode dagtilbud kan løfte de udsatte og sårbare børn – metoder, eksempler og effekt*. Århus: Dansk Pædagogisk Forum.
- Rønnerman, K. & Salo, P. (2012). 'Collaborative and action research' within education: A Nordic perspective. *Nordic Studies in Education*, 32(1), 1–16.
- Sánchez Criado, T. & Estalella, A. (2018). *Experimental collaborations: Ethnography through fieldwork devices*. New York/Oxford: Berghahn
- Schmidt, C. H. (2018). Original faglighed. *Tidsskrift for Nordisk Barnehageforskning*, 17(1), 1–14. <https://doi.org/10.7577/nbf.2120>
- Schön, D. A. (2013). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Hentet 15. august 2020 fra <https://nota.dk/bibliotek/bogid/614709>
- Simonsen, J. (2010). *Design research: Synergies from interdisciplinary perspectives*. London: Routledge.
- Simonsen, J. & Robertson, T. (2013). Participatory design: An introduction. I J. Simonsen & T. Robertson (Red.), *Routledge international handbook of participatory design* (s. 1–17). New York/ London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203108543.ch3>
- Staanæs, D., Adriansen, H., Dupret, K., Høyrup, S. & Nickelsen, N.-C. (2014). *Læringslaboratorier og -eksperimenter*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Thingstrup, S. H. (2018). Pædagogisk faglighed. *Forskning og Forandring*, 1(1), 9–29. <https://doi.org/10.23865/fof.v1.1000>
- Togsverd, L. (2015). *Da 'kvaliteten' kom til småbørnsinstitutionerne: beretninger om hvordan det går til, når kvalitet på det småbørnspædagogiske område skal vides og styres*. Roskilde: Forskerskolen i Livslang Læring, Roskilde Universitet.
- Togsverd, L., Aabro, C. & Due, S. (2020). *Pædagogers faglighed – en vidensopsamling*. Danske Professionshøjskoler.
- Togsverd, L., Jørgensen, H. H., Rothuizen, J. J. & Weise, S. (2017). *Viden i spil i daginstitutioner*. Hentet 01 oktober 2020 fra https://bupl.dk/wp-content/uploads/2017/11/filer-viden-i-spil-i-daginstitutioner_forskningsrapport-2714.pdf
- Togsverd, L., Rothuizen, J. J. E., Jørgensen, H. H. & Weise, S. (2017). Om modstand, frihed og myndigblivelse i daginstitutionen. *Forskning i Pædagogers Profession og Uddannelse*, 1(2), 69–84. <https://doi.org/10.7146/fppu.v1i2.97717>
- Tuft, K. (2018). Pædagogers sprog og viden. In H. H. Jørgensen & K. Tuft (Red.), *Pædagogers sprog: professionsviden, fagsprog og forskning* (s. 22–36). København: Akademisk Forlag.
- Uggerhøj, L. (2019). Praksisforskning: Når forskning, kundskabsproduktion og faglig udvikling forenes. *Tidsskrift for professionsstudier*, 34–43. <https://tidsskrift.dk/tipro/article/download/116402/164515>
- Vandenbroeck, M. (2018). Enhanced liberalism and post truth: 21st century developments, in early childhood education. *International Journal of Early Childhood*. 24(2), 1–18.
- van Manen, M. (2015). *Pedagogical tact. Knowing what to do when you don't know what to do*. Walnut Creek, California: Left Coast Press.
- Verdensmaalene. (u.å.). Verdensmålene i Danmark. Hentet fra <https://www.verdensmaalene.dk/maal/4>